

بررسی مکانیزم‌های استراتژی سرمایه‌گذاری در صنعت بیمه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۸

کد مقاله: ۵۵۵۵۵

محمد آبدارزاده^{۱*}، عباس احمدی^۲

چکیده

صنعت بیمه از جمله صنایعی است که در اقتصاد جدید و تجارت داخلی و خارجی و نقش اساسی که در تولید ناخالص داخلی ایفا می‌کند، از اعتبار و اهمیت بالایی برخوردار است. ارزیابی عملکرد شرکت‌های بیمه علاوه بر مشخص کردن جایگاه کلی بنگاه در صنعت و بازار و آگاهی دادن به ذینفعان، باعث افزایش رقابت و پویایی صنعت و توسعه جامعه می‌گردد. صنعت بیمه به عنوان یکی از مهمترین نهادهای اقتصادی در جوامع متمدن و مهمترین نهادهای پشتیبانی‌کننده سایر نهادهای اقتصادی خانوارها به شمار می‌آید. پژوهش حاضر از لحاظ روش‌شناسی توصیفی، تحلیلی و همبستگی و به لحاظ ماهیت از نوع پژوهش‌های کاربردی است. به جهت بررسی تأثیر صنعت بیمه بر سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران به روش اسنادی و با مراجعه به ادبیات موضوع و پژوهش‌های انجام یافته در این زمینه و با به کارگیری اطلاعات آماری برای متغیرهای پژوهش در دوره‌ی زمانی ۱۳۵۹ الی ۱۴۰۱ می‌باشد. جهت آزمون فرضیه از نرم افزار اقتصادسنجی Eviews استفاده گردید. با توجه به نتایج بدست آمده فرضیه تحقیق تایید و پذیرفته شد. در نهایت پیشنهاد شد، با افزایش کیفیت خدمات ارائه شده، ضمن افزایش رضایت مشتریان، بستر مناسبی جهت جذب مشتریان جدید حاصل گردد و با برگزاری دوره‌های آموزشی متناسب با نیاز و تخصص کارکنان، شرایط افزایش بازدهی و کاهش هزینه‌ها فراهم شود سپس با مشارکت کارکنان در فرآیند تصمیم‌گیری، امکان افزایش رضایت شغلی فراهم گردد.

واژگان کلیدی: مکانیزم‌های سرمایه‌گذاری، صنعت بیمه، رشد سرمایه‌گذاری

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد کارآفرینی، گرایش کسب و کار الکترونیک، دانشگاه پیام نور، بابل، ایران (نویسنده مسئول)
m.abdarzadeh@kns.ir

۲- استادیار، دانشگاه پیام نور، تهران

یکی از مهمترین اولویت‌های کلیدی برنامه‌ریزی کشورها در مسیر دستیابی به رشد اقتصادی بلند مدت و پایدار، بازارهای مالی مناسب می‌باشد. طبق ادبیات اقتصادی، وجود بازارهای مالی کارا میتواند تاثیر مثبتی بر رشد اقتصادی یک کشور داشته باشد. همچنین ارزیابی متغیر بیمه که میتواند با وجود بازارهای مالی مناسب اثر مستقیم و غیر مستقیمی بر رشد اقتصادی کشورها داشته باشد، از اهمیت بالایی برخوردار است. تا سال ۱۳۱۴ هجری شمسی، در ایران شرکت بیمه داخلی و یا نیمه داخلی وجود نداشت و بازار بیمه کشور، کاملاً در اختیار نمایندگی‌های بیمه‌های خارجی بود. این نمایندگی‌ها، بیمه‌های مورد نظر خود را با نرخ‌ها و شرایطی که خود صلاح می‌دانستند، به مردم عرضه و عواید حاصله را از کشور خارج میکردند. بانک، بورس و بیمه به ترتیب نماد مجسم سه بازار پول، سرمایه و تأمین اطمینان هستند. بانک وظیفه‌ی تسهیل گردش پول و بورس وظیفه‌ی تسهیل گردش سرمایه را به عهده دارد. حساسیت‌های بازارهای پول و سرمایه و نوسانات و ضربه‌پذیری این بازارها تحت‌تأثیر تحولات اقتصادی و غیر اقتصادی نیازمند ساز و کار مناسب برای توسعه ریسک‌پذیری است. بیمه در مدیریت شرکت‌ها، مؤسسات واسطه‌گری، مدیریت بدهی و آسیب‌پذیری ناشی از تغییر قیمت سهام، کار ساز و تأمین کننده است. بیمه‌گر ضمن تعهد پرداخت خسارت، چون موقعیت مالی بیمه‌گذار را تثبیت می‌کند؛ لذا غیر مستقیم اعتبار او را در برابر افراد مورد معامله‌اش تقویت می‌نماید. بنابراین، با تأمین اطمینان و کاهش خطراتی که سرمایه‌گذاری‌ها را تهدید می‌کند، موجبات ارتقای سرمایه‌گذاری را فراهم می‌سازد (علی پور و همکاران، ۱۴۰۰). شرکت‌های بیمه و در مجموع صنعت بیمه در هر کشور، از جمله مهمترین نهادهای مالی فعال در بازارهای مالی، به ویژه بازار سرمایه است که علاوه بر تأمین امنیت فعالیت‌های اقتصادی، میتواند از طریق ارائه خدمات بیمه‌ای، نقش بسیار اساسی و تعیین‌کننده‌ای در تحرک و پویایی بازارهای مالی و تأمین وجوه قابل سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی داشته باشد. صنعت بیمه و بازار سرمایه دو نهاد اصلی و اساسی اقتصاد هستند. روند جهانی موجود بیانگر یک همگرایی و تعامل بالا بین این دو است. هم صنعت بیمه نیازمند بازار سرمایه است و هم بازار سرمایه نیازمند صنعت بیمه؛ و از سوی دیگر، اقتصاد ملی نیازمند تعامل بیشتر بین این دو بخش است. بازار سرمایه محل داد و ستد سرمایه‌ها و بازار بیمه محل داد و ستد اطمینان است. عنصر اطمینان از مهمترین و اساسی‌ترین ارکان بازار سرمایه است که صنعت بیمه میتواند به راحتی آن را برای فعالان این بازار فراهم نماید. صنعت بیمه نیز به منظور انجام سرمایه‌گذاری برای تأمین تعهدات خود نسبت به بیمه‌گذاران، نیازمند بازار سرمایه است. علاوه بر این، بازارهای سرمایه جهانی امروزه شاهد ابزارها و نوآوری‌های مشترک بازار سرمایه و صنعت بیمه است که بیش از پیش تعامل و همگرایی آنها را باعث شده است (نصراصفهانی و محمدی، ۱۳۹۹). یکی از مهمترین کارکردهای صنعت بیمه، حمایت و پشتیبانی از استراتژی پتانسیل‌های سرمایه‌گذاری است. منظور از استراتژی پتانسیل‌های سرمایه‌گذاری این است که یک شرکت باید چه میزان سود سهام پرداخت کند؟ چه میزان سرمایه تأمین کند؟ و همچنین با استراتژی سرمایه‌گذاری میزان ریسک سرمایه‌گذاری را باید بپذیرد. یکی از بحث برانگیزترین سوالات در میان صاحبان نظران و پژوهشگران عرصه صنعت بیمه این است که آیا شرکت‌های بیمه اصلاً باید ریسک سرمایه‌گذاری را بپذیرند و اقدام به سرمایه‌گذاری کنند یا خیر؟ در واقع، اکثر شرکت‌های بیمه در درجات مختلف درگیر ریسک‌پذیری در سمت دارایی هستند. برخی از پژوهشگران شرکت‌های بیمه را به مثابه صندوق‌های سرمایه‌گذاری می‌دانند که از طریق فروش محصولات بیمه‌ای و انباشت ذخایر، در جهت تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها و تأمین سرمایه عمل می‌کنند (نوری فر و سیدرضایی، ۱۳۹۹).

صنعت بیمه علاوه بر ورود مستقیم به فعالیت‌های سرمایه‌گذاری، از طریق بهبود فضای کسب و کار در اقتصاد کشورها نیز میتواند به توسعه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری کمک کند. این صنعت ارتقای فضای کسب و کار را از طریق بهبود دو شاخص اخذ و تأمین اعتبار و حمایت از سرمایه‌گذاران مقدور می‌سازد. اگر صنعت بیمه بتواند با استفاده از ابزارهای خود میزان دسترسی به تسهیلات را هموار ساخته و باعث کاهش هزینه تأمین اعتبارات شود، رسالت خود را در بهبود فضای کسب و کار از طریق شاخص اخذ و تأمین اعتبار به انجام رسانده است. بر این اساس، جایگاه صنعت بیمه در شاخص اخذ و تأمین اعتبار از طریق نقش آن در نظام تأمین مالی مشخص می‌شود. صنعت بیمه به دو روش مستقیم و غیر مستقیم می‌تواند در شاخص اخذ اعتبار و به طور کلی نظام تأمین مالی نقش ایفا کند. این صنعت نقش مستقیم خود را از طریق فراهم‌سازی منابع مالی به منظور سرمایه‌گذاری مستقیم، به روش خرید سهام در بازار سرمایه، سپرده‌گذاری در سیستم بانکی و خرید اوراق بدهی ایفا می‌کند. مشارکت غیر مستقیم هم از طریق ایجاد فضای اطمینان در بازار مالی صورت می‌گیرد. صنعت بیمه کارکرد بیمه‌گری خود در بازارهای پول و سرمایه را از طریق بیمه‌های اعتبار انجام میدهد. بیمه‌های اعتباری، بیمه اعتبار تجاری، بیمه اعتبار اوراق قرضه، بیمه اعتبار وام نقدی، بیمه اعتبار عمر مانده بدهکار، بیمه اعتبار بیماری و حوادث، بیمه اعتبار اسناد حساب دریافتی، بیمه اعتبار بیکاری اجباری و بیمه اعتبار اموال را شامل می‌شود. بنابراین، ایفای نقش غیر مستقیم بیمه در شاخص اخذ اعتبار و نظام تأمین مالی، به میزان توسعه یافتگی بیمه‌های اعتباری در صنعت بیمه بستگی دارد (علی پور و همکاران، ۱۴۰۰).

۲- بیان مسئله

شرکت‌های بیمه باید عملکرد موفقیت‌آمیزی در انجام اهداف خود داشته باشند. آگاهی از اینکه عملکرد سازمان تا چه حد در جهت رسیدن به این اهداف و موقعیت سازمان در محیط پیچیده و پویای امروز کجاست، برای مدیران و سازمانها اهمیت فراوانی دارد. ادامه حیات و فعالیت سازمان را، توانایی رقابت و اتخاذ مناسب‌ترین سیاست در مقابل تغییرات محیطی تعیین می‌کند. یکی از موثرترین روشهای مورد استفاده سازمانها در این خصوص، استفاده از ارزیابی عملکرد برای تعیین نقاط ضعف و قوت سازمان جهت رفع آنها و نقاط قوت آنها جهت بهبود میباشد ارزیابی و مدیریت عملکرد علاوه بر کمک به سازمان برای افزایش توانایی رقابت، در تعیین و پیاده‌سازی استراتژیها نیز نقش بر جسته‌های را ایفا میکند. با توجه به تأثیر بسیار بالای صنعت بیمه بر رشد و توسعه اقتصادی کشورها، ارزیابی عملکرد در شرکتهای بیمه‌ای از اهمیت بسیار بالایی برخوردار می‌باشد و از آنجایی که شرکت‌های بیمه از لحاظ ساختاری و نوع فعالیت بسیار گسترده می‌باشند لذا نیاز به کنترل و ارزیابی عملکرد در آنها مضاعف میگردد. از این رو ارزیابی عملکرد شعب شرکتهای بیمه با بررسی کیفیت و چگونگی عملکرد و مقایسه آنها گامی برای بهبود مستمر عملکرد شعب می‌باشد. امروزه مسأله اساسی جهت ارزیابی عملکرد شرکتهای بیمه و یا مؤسسه‌ای که دارای بخشهای متعدد و شعب فراوان می‌باشند. با توجه به اهمیت بسیار بالای صنعت بیمه در رشد و توسعه کشورها، و اینکه شرکتهای بیمه ارائه‌کننده خدمات عمومی هستند و موتور محرکه جامعه تلقی می‌شوند (حمزه و همکاران، ۱۴۰۱).

فلسفه شکل‌گیری بیمه وجود خطر می‌باشد که همواره سابقه‌ای به قدمت زندگی انسان داشته و با ضرر و زیان همراه بوده است و موجب دل‌مشغولی انسان از بدو خلقت بوده است. در گذشته سرمایه اندک بوده و خطر هم گستره چندانی نداشته است؛ اما با توسعه جوامع بر دارایی انسان اضافه شد و میزان درگیری او با خطر و ریسک افزایش یافت. بشر در زندگی ابتدایی خود خطری که همواره او را تهدید می‌کرد، احتمال حمله حیوانات و یا افرادی از قبایل دیگر بود و زمانی که به سلاح دست یافت تصور کرد که به زندگی آرامی دست یافته است اما به تدریج که به زندگی بهتر و کامل‌تری رسید، همین وسایل، خطرات تازه‌ای را برای او به ارمغان آورد و انسان در تمامی مراحل از فکر پیشگیری از خطرات غافل‌نماند. به نحوی که در دوران گذشته اگر حیوانی در کاروانی از بین می‌رفت، حیوان دیگری با هزینه کاروان تهیه می‌شد تا صاحب آن به تنهایی متحمل ضرر نگردد. با وقوع انقلاب صنعتی در قرن هجدهم به عمق مخاطرات افزوده شد، به نحوی که امروزه با پیشرفت علم و فن، خطرات جدیدی وارد زندگی انسان شده است (علی پور و همکاران، ۱۴۰۰). به طور کلی باید ادعا داشت که بیمه؛ تأمین‌کننده مالی برای فعالیت‌های بازرگانی است، از طریق انتقال ریسک‌های اتفاقی به بیمه‌گر، توان و کارایی بازرگانان افزایش می‌یابد، کمک مؤثری در توزیع نسبی هزینه‌ها می‌نماید، سبب افزایش اعتبار بیمه‌گذار می‌شود، یک نوع پس‌انداز است و اینکه جامعه و اقتصاد جامعه از آن منتفع می‌گردد.

ریشه بیمه را می‌توان در تمدن بابل یکی از تمدن‌های بین‌النهرین جستجو کرد. بازرگانان تشویق می‌شدند که به کاروان‌های تجاری وام‌های کوتاه مدت بدهند تا وقتی که کالا به سلامت به مقصد رسید پول خود را با سود پس بگیرند. این فعالیت مشابه یکی از قوانین حقوق دریایی است که در نظام نامه حمورابی (۲۱۰۰ سال قبل از میلاد) به رسمیت شناخته شد. این قانون قراردادی به صورت رهن بود که صاحب کشتی در مقابل گرو گذاردن کشتی یا کرایه قابل دریافت کشتی، مبلغی دریافت می‌داشت. از این روش فنیقی‌ها در تجارت دریایی خود از آن استفاده و بیمه را در آن لحاظ می‌کردند. بدین گونه که تاجران با وثیقه گرفتن کشتی و کالا وامی با بهره زیاد به دریانوردان و حمل و نقل‌کنندگان کالا میدادند. شرط بازپرداخت اصل و بهره وام مذکور فروش کالاها و مراجعت کشتی از سفر بود و چنانچه کشتی در امواج دریا و طوفان غرق میشد، وام‌دهنده حق مطالبه وام خود را نداشت و طلب او سوخت می‌شد. برعکس، چنانچه کشتی و کالا سالم به مقصد می‌رسیدند و اجناس به فروش می‌رفت، وام‌دهنده نه تنها اصل وام خود را دریافت می‌کرد، بلکه برای جبران ریسکی که به عهده گرفته بود، سهم و بهره جالبی نصیبش می‌شد. حداقل این بهره ۱۵ درصد و حداکثر آن ۴۰ درصد بود. هر چند این عمل را مقدمه بیمه باربری دانسته اند ولی در واقع این عمل نوعی صرافانی بوده است و با بیمه خیلی فرق دارد. زیرا در فن بیمه، حق از تحقق و شروع خطر بین دو طرف تعیین و توافق می‌شود در حالی که طبق این رسم، حق تضمین و هزینه قبول ریسک (بهره) بعد از پایان خطر (سفر دریایی) وصول می‌شد و چه بسا به علت غرق کشتی یکسره وصول نمی‌شد، مضاف بر این که مبلغ دریافتی بابت تضمین خطر هم متناسبی با ریسک قبول شده نداشت. روحانیون و کلیسائیان که در این زمان تنها قدرت حاکم و انحصاری جامعه بودند، این عمل را رباخواری به شمار می‌آوردند و پاپ گریگوار نهم، در سال ۱۲۲۷ میلادی، ضمن فرمانی آن را منع و تحریم کرد. بازرگانان و سوداگران، برای گریز از این منع و تحریم، شکل قضیه را تغییر دادند و ترتیبی اتخاذ کردند که به موجب آن با دریافت مبلغی که پیشاپیش بین دو طرف معین می‌شد، خسارت یا از بین رفتن کشتی و کالا را تضمین می‌کردند و به عهده می‌گرفتند. این فرمول جدید دیگر متضمن مشارکت وام‌دهنده در منافع حاصل از فروش کالاها نبود زیرا ضامن پیشاپیش مبلغی بابت تعهد و تضمین خود دریافت می‌کرد. این عمل مقدمه بیمه دریایی بود و بیمه حمل و نقل از همین جا شکل گرفت. البته آنچه که بین بازرگانان و وام‌دهندگان معمول و مرسوم بود، بیمه به صورت امروزی نبود، بلکه قراردادهای نوشته‌هایی بود که از طریق تضمین و تعهد، تسکین و آرامش خاطر به بازرگانان و وام‌دهندگان و دریانوردان آن زمان می‌داد. به موجب این قراردادهای نوشته‌ها ابتدا فروشنده کالا قبول ریسک می‌کرد و در ازای دریافت بهره سنگینی متعهد می‌شد که کالا را صحیح و سالم در مقصد تحویل دهد. بعدها تحویل‌گیرنده کالا یا خریدار که در مبدأ جنس را تحویل می‌گرفت و بهای کالا را می‌پرداخت، خسارت وارد به کالا را خودش به عهده می‌گرفت. در واقع، بعد از منع و تحریم وام

روی کشتی و کالا (وام دریایی) بازرگانان به این فکر افتادند که قبل از حرکت کشتی، فروشنده مبلغ مقطوعی به خریدار بدهد و بدین ترتیب خریدار خودش خسارت را به عهده می‌گرفت و به صورت بیمه‌کننده یا بیمه‌گر در می‌آمد. بدین منوال اولین قرارداد بیمه‌ای که بوجود آن پی بردند، قرارداد بیمه حمل و نقل دریایی بود که اواسط قرن چهاردهم به سال ۱۳۳۷ میلادی در شهر ژن ایتالیا واقع در بندر جنوا منعقد شد. پیدایش بیمه در قرن چهاردهم و یا احتمالاً یک قرن قبل از آن به این معنی نیست که قبلاً بشر در صدد یافتن وسیله‌ای برای مقابله با آثار حوادث نبوده است.

قهوه‌خانه لویدز در لندن نیز، محلی بود که تاجران، صاحبان کشتی و بیمه‌گران برای معاملات تجاری با هم ملاقات می‌کردند. سرمایه‌گذاران که پیشنهاد قرارداد بیمه را به دریانوردان میدادند، اسامی خود را در زیر ورقه‌های می نوشتند و مقدار مشخصی از خطر را در مقابل حق بیمه معینی تقبل می‌کردند. بدین ترتیب تا آخر قرن هیجدهم لویدز به اولین شرکت بیمه مدرن تبدیل شد. چینی‌ها در سه هزار سال قبل از میلاد تقسیم ریسک را رعایت می‌کردند، بدین ترتیب که دریانوردان چینی مال التجاره خود را به جای حمل با یک کشتی یا قایق با چندین کشتی و قایق حمل می‌کردند که هرگاه یک یا چند وسیله دچار مخاطرات دریا و یا دستخوش غارت دزدان دریایی گردید، خسارت وارده به حداقل ممکن کاهش یابد. رومیان باستان انجمن تدفین داشتند. به نوعی مانند بیمه عمر، که مخارج تدفین، مستمری مادام‌العمر و یا پرداخت مبلغی به بازماندگان عضو این انجمن را به عهده داشت. بدیهی است که محاسبات حق بیمه در این نوع عملیات که با بیمه امروزی به هر حال شباهت‌هایی دارد مبتنی بر آمار درستی نبوده و به خصوص در مورد مستمری مادام‌العمر از جدول مرگ و میر حساب شده‌ای استفاده نمی‌شد. در مصر باستان نیز، سنگ‌تراشان و مومیان‌گران قوانینی وضع کرده بودند که در صورت فوت هریک از اعضاء، سایرین هزینه‌های کفن و دفن او را بپردازند و یا وراث او را مورد حمایت قرار دهند. در یونان قدیم مؤسسه‌ای دولتی نظیر سازمان‌های بیمه اجتماعی یا مددکاری وجود داشته که به کمک درماندگان می‌شتافته است و از جمله تأمین زندگانی افراد کهنسال از کار افتاده را به عهده داشته است. بنابراین، با ذکر نمونه‌های بالا ملاحظه می‌شود که ایده یا فکر بیمه در قرون وسطی شکل گرفته است. در واقع توسعه زندگی اقتصادی، به ویژه رونق تجارت در اروپا، بازرگانان و بانکداران را به جست و جوی وسیله تأمین برای حفظ و حمایت سرمایه‌های خود ترغیب کرده است (اسپتالینیک و همکاران، ۲۰۱۸).

۲-۱- تاریخچه بیمه در ایران

بر اساس اسناد تاریخی در مورد سابقه بیمه در ایران می‌توان به نوعی بیمه باربری که در زمان شاه عباس صفوی مرسوم بوده اشاره داشت. بدین صورت که کاروان سردار در نقش بیمه‌گر، کالاهای بازرگانان را در مقابل خطر سارقان و راهزنان در داخل و خارج شهر بیمه می‌کرده است.

شروع فعالیت‌های بیمه‌ای در ایران به سال ۱۲۶۹، با فعالیت دو مؤسسه روسی به نام‌های نادژدا و کافکاز مرکوری آغاز گردید، ولی پیش از آن، نخستین بار در سال ۱۳۰۸ هجری قمری (۱۱۱۲ خورشیدی)، فردی از شهروندان روس به نام «لازار پولیاکف» پیشنهاد تأسیس بیمه در ایران را تحت عنوان «امتیاز نامه حمل و نقل و تأسیس اداره بیمه در مملکت ایران» به دولت وقت ایران داد و ناصرالدین شاه قاجار این امتیاز را برای ۷۵ سال فروخت ولی از آنجائیکه پولیاکف در مدت قرارداد مقرر (سه سال) نتوانست اداره مذکور را راه اندازی کند، امتیاز مذکور لغو گردید.

در سال ۱۳۰۴ نمایندگی شرکت انگلیسی بیمه آلیانس در ایران آغاز به کار کرد و متعاقب آن در سال ۱۳۰۸ یک شرکت بیمه دیگر انگلیسی به نام یورکشایر نمایندگی خود را در ایران افتتاح نمود. در سال ۱۳۱۰ شمسی فردی ایرانی به نام «دکتر الکساندر آقایان» که سابقه کار در شرکت بیمه روسی نادژدا را داشت؛ با پی بردن به اهمیت و ضرورت بیمه، به فکر تشکیل یک شرکت بیمه ایرانی افتاد و این فکر را با شادروان «علی اکبر داور» وزیر وقت دارایی، در میان نهاد. ایشان نیز قدم پیش گذاشت و موضوع را به مقام‌های بالا گزارش و بعد از پذیرش وارد فاز اجرایی شد. در همین سال قانون و نظام نامه ثبت شرکت‌ها در ایران به تصویب رسید و متعاقب آن شرکت‌های بیمه خارجی بسیاری از جمله اینگستراخ، ایگل استار، رویال، ویکتوریا، ناسیونال سوئیس، فنیکس، اتحاد الوطنی و... اقدام به تأسیس شعبه یا نمایندگی در ایران نمودند.

فعالیت شرکت‌های بیمه خارجی در ایران که در بدو امر مفید به نظر می‌رسید، به صورتی درآمد بود که برای اقتصادی ملی به جار نفع، زیان آور بود، از یک طرف این شرکت‌ها با استفاده از عدم اطلاع بیمه‌گذاران در مقابل پوشش‌های محدود، حق بیمه کلانی مطالبه و دریافت می‌کردند و به بهانه‌های گوناگون از پرداخت خسارت سرباز می‌زدند و از طرف دیگر سالانه مقدار قابل توجهی ارز به صورت حق بیمه از کشور خارج می‌نمودند. سرانجام در قانون بودجه سال ۱۳۱۴ تبصره‌ای گنجانده شد و دولت مبلغ دو میلیون تومان سرمایه برای تشکیل «شرکت سهامی بیمه ایران» در نظر گرفت. بدین ترتیب، برای نخستین بار در سال ۱۳۱۴ یک شرکت بیمه ایرانی در مقابل ۱۳ شرکت بیمه خارجی، که در آن زمان در ایران کار می‌کردند، قد برافراشت. بیمه ایران در شرایطی رقابت آمیز و دشوار برای رفع نیازمندی‌های بیمه‌ای کشور با نرخ مناسب و با نیت جلوگیری از خروج ارز از مملکت تشکیل شد. شروع فعالیت این شرکت ایرانی با مشکل‌ها و کارشکنی‌های شرکت‌های بیمه خارجی مواجه شد ولی خوشبختانه به پیروزی انجامید.

متعاقب تأسیس شرکت سهامی بیمه ایران در سال ۱۳۱۶ قانون بیمه در ۳۶ ماده تدوین و به تصویب مجلس شورای ملی رسید. نمایندگی های خارجی بیمه در ایران قبل از سال ۱۳۱۴ که شرکت سهامی بیمه ایران تأسیس گردید، یکی پس از دیگری تعطیل شده و فقط دو شرکت نمایندگی شرکت های بیمه «اینگستراخ» روسیه و «یورکشایر» انگلیس، باقی ماندند و این شرکت ها حتی تا بعد از تشکیل حکومت جمهوری اسلامی و قبل از تاریخ ۵۸/۴/۴ که شورای انقلاب شرکت های بیمه را ملی و نمایندگی های خارجی را منحل اعلام کرد، به فعالیت خود در ایران ادامه می دادند. قبل از انقلاب اسلامی در ایران پانزده شرکت بیمه با ترکیب یک شرکت بیمه دولتی (بیمه ایران)، ۱۲ شرکت بیمه خصوصی (شرکت های ملی، شرق، آریا، ساختمان و کار، حافظ، البرز، آسیا، امید، تهران، پارس، دانا و توانا) و ۲ نمایندگی خارجی (اینگستراخ روسی و یورکشایر انگلیسی) فعالیت می کردند. از سال ۱۳۵۱ نیز بیمه مرکزی ایران جهت هدایت امر بیمه در کشور و نظارت بر شرکت های بیمه تشکیل و شروع به فعالیت کرد.

۲-۲- جایگاه بیمه بعد از انقلاب اسلامی

بعد از انقلاب، ابتدا در چهارم تیرماه ۱۳۵۸ با مصوبه شورای انقلاب، شرکت های بیمه خصوصی، ملی شده و نمایندگی های خارجی تعطیل گردید و از شهریورماه ۱۳۶۰ به جز شرکت های بیمه آسیا و البرز فعالیت سایر شرکت های ملی شده متوقف گردید. در سال ۱۳۶۷ قانون اداره امور شرکت های بیمه و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی به تصویب مجلس شورای اسلامی گردید و از آن سال علاوه بر شرکت سهامی بیمه ایران شرکت های بیمه البرز و آسیا هم دولتی شدند و یک شرکت بیمه دولتی دیگر نیز به نام شرکت بیمه دانا تشکیل گردید که فقط اجازه فعالیت در بخش بیمه اشخاص را داشت.

در سال ۱۳۷۹ هیئت وزیران مقررات تأسیس و فعالیت مؤسسات بیمه در مناطق آزاد تجاری صنعتی را تصویب نمود و در سال ۱۳۸۱ به موجب همین مصوبه اولین شرکت متعلق به بخش خصوصی به نام شرکت بیمه حافظ در جزیره کیش آغاز به فعالیت نمود. در سال ۱۳۸۰ مجلس شورای اسلامی قانون تأسیس مؤسسات بیمه غیر دولتی را به تصویب رساند و از سال ۱۳۸۲ شرکت های بیمه خصوصی وارد صنعت بیمه شدند. در پی اعلام سیاست های اجرایی اصل ۴۴ قانون اساسی در سال ۱۳۸۵، سهام شرکت های بیمه آسیا، البرز و دانا نیز به بخش خصوصی واگذار شد (نساری، ۱۴۰۰).

۳-۲- انواع بیمه

در جوامع صنعتی گسترش شهرنشینی، پیشرفت تکنولوژی و پدیده های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی علاوه بر مخاطرات طبیعی باعث ایجاد ریسک های متعددی در زندگی روزمره بشر شده است. با توجه به تنوع و تعدد ریسک ها، قرارداد های بیمه ای نیز انواع متعددی دارد. برای طبقه بندی انواع بیمه ها روش های گوناگونی ارائه شده است. به طور کلی بیمه ها به دو نوع کلی تقسیم می شوند: ۱- بیمه های اجتماعی؛ ۲- بیمه های بازرگانی.

۳-۲-۱- بیمه های اجتماعی

بیمه ای که به دلیل کمک و حمایت از طبقه یا طبقات خاصی نظیر اقشار کم درآمد که پرداخت هزینه های درمانی و همچنین جبران پیامدهای آن برای آنها سنگین است طراحی شده و یا حتی برای رفاه کلیه شهروندان به کار می رود و هدف از ایجاد آن بالاتر بردن سطح رفاه عموم و به بیانی کمک به مردم است، در اصطلاح به اینگونه بیمه ها «بیمه های اجتماعی» و یا «تأمین اجتماعی» می گویند. در ایران بیمه های حمایتی توسط مجموعه ای شامل؛ سازمان تأمین اجتماعی، بیمه های خدمات درمانی، صندوق های بازنشستگی، صندوق بیمه محصولات کشاورزی و غیره و با حمایت مستقیم و غیر مستقیم دولت ارائه می گردد. بیمه های اجتماعی به بیمه های اجباری، بیمه های ناشی از قانون و یا بیمه های حمایتی نیز معروف می باشد. در بیمه های اجتماعی، خدمات زیر ارائه می شود:

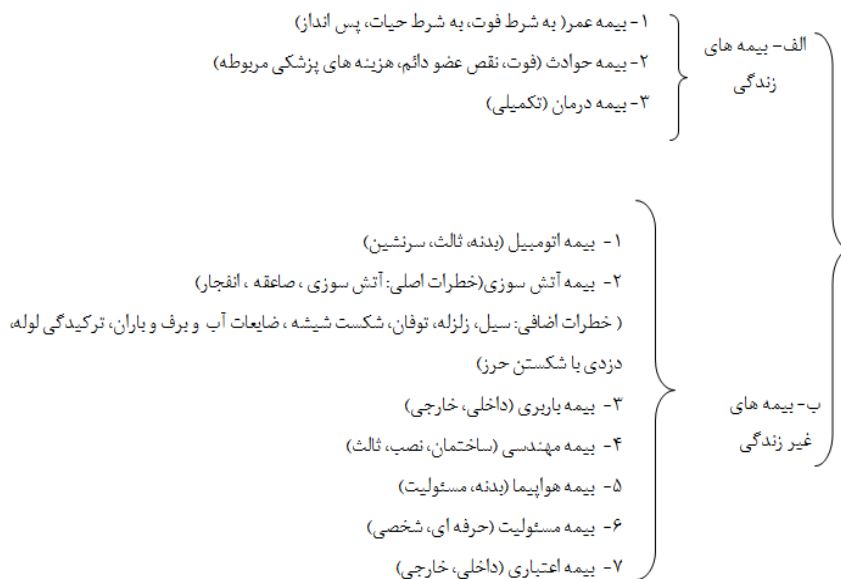
الف) کمک های درمانی: شامل هزینه پزشکی، حوادث و غیره

ب) کمک های مالی: شامل پرداخت غرامت (بیکاری، نقص عضو)، پرداخت مستمري (بازنشستگی)، از کار افتادگی و... و کمک های خانوادگی (ازدواج، زایمان و...)

۳-۲-۲- بیمه های بازرگانی

بیمه ای که افراد برای ایجاد اطمینان و پشتوانه در فعالیت های اقتصادی و اجتماعی خود از آن بهره می گیرند و حالت قراردادی و داد و ستد با شرکت بیمه دارد و جنبه های حمایتی و کمک در آن به شکل تجارتی مطرح است «بیمه های بازرگانی» نامیده می شود که به بیمه های اختیاری نیز معروف می باشد. بیمه های بازرگانی شامل گروهی از شرکت هاست که خدمات بیمه ای را بدون دریافت یارانه از دولت و ظاهراً با منطق درآمد - هزینه (به همین دلیل بیمه های بازرگانی نامیده شده اند) به مردم ارائه می کنند. در بیمه های بازرگانی هرچه مخاطره (ریسک) بیشتر باشد، نرخ حق بیمه نیز بالاتر است. بیمه های بازرگانی خود به انواع مختلفی

تقسیم میشوند که مرسوم‌ترین آنها «بیمه‌های زندگی» و «غیر زندگی» است. بیمه‌های غیر زندگی، خود به دو گروه بیمه‌های «اموال» و بیمه‌های «مسئولیت» نیز تقسیم می‌شوند. شکل زیر تقسیم‌بندی انواع بیمه‌های بازرگانی را به نمایش می‌گذارد:

شکل ۱ - تقسیم‌بندی انواع بیمه‌های بازرگانی

۳- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۳-۱- مبانی نظری

صنعت بیمه به عنوان یکی از مهمترین بخش‌های مالی مورد توجه کشورهای توسعه یافته قرار می‌گیرد. در این بخش اطلاعاتی اجمالی درباره صنعت بیمه ارائه می‌شود. بیمه از جمله نهادهای اقتصادی است که نقش مهمی در حیات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشورها ایفاء می‌کند. بیمه از شاخه‌های مهم بخش خدمات به شمار می‌رود که از یک سو باعث نوعی تأمین و احساس امنیت برای بیمه‌گذاران می‌شود و از سوی دیگر در رشته‌هایی که از نظر اقتصادی مطلوب بوده و در مسیر اهداف توسعه اقتصادی دولت می باشد، بستری مناسب برای سرمایه‌گذاری فراهم می‌کند (لی و همکاران، ۲۰۱۸).

۳-۲- مروری بر مطالعات گذشته

ایلهان و همکاران (۲۰۲۲)، در تحقیقی به بررسی نقش بیمه در رشد اقتصادی با داده‌های ۲۹ کشور طی سال‌های ۲۰۱۳ الی ۲۰۲۰ پرداخته‌اند. به این منظور با به کارگیری مدل رشد اقتصادی اثر متغیرهای نرخ رشد اشتغال، نرخ افزایش حق بیمه‌های پرداختی و درجه باز بودن اقتصاد (حاصل جمع صادرات و واردات بر تولید ناخالص داخلی) را بر نرخ رشد اقتصادی سرانه کشورهای تحت بررسی با استفاده از روش مقطعی محاسبه نموده‌اند. نتایج حاکی از ارتباط مثبت بین بیمه و رشد اقتصادی می‌باشند. پراکاش پرادهان و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان: بررسی رابطه میان توسعه بخش بیمه و رشد اقتصادی در کشورهای عضو گروه ۲۰ طی سالهای ۲۰۱۱-۲۰۱۹ با استفاده از خودرگرسیون برداری پانل دیتا به ارزیابی پرداختند. یافته‌های تحقیق آنها نشان داد که رابطه تعادلی بلند مدت میان توسعه بخش بیمه، توسعه بخش بانکی و رشد اقتصادی این کشورها وجود دارد. همچنین نتایج آزمون علیت گرنجر نشان داد که هر دو متغیر رشد اقتصادی و توسعه بخش بانکی منتج به توسعه بخش بیمه می‌شوند. علی پور و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی به بررسی عملکرد استراتژی‌های بیمه سبد سرمایه تحت مدل تصادفی مارکوف رژیم متغیر در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. ابتدا مدل ریاضی رویکرد با نسبت ثابت در حالت محدودشده، ارائه شد. در حالت محدودشده، استقرار با نرخ بدون ریسک امکانپذیر نیست. در ادامه با استفاده از تبدیل فوریه تابع مشخصه، تابع چگالی بازده استخراج شد. با استفاده از تابع چگالی بازده، ارزش در معرض ریسک در سطوح اطمینان مدنظر به دست آمد و در نهایت به کمک آن، مدل ریاضی رویکرد مبتنی بر ارزش در معرض ریسک ارائه شد. به منظور برآورد روند حرکتی دارایی ریسکی، از مدل با رژیم متغیر استفاده شد که به واقعیت نزدیکتر است. نتایج نشان می‌دهد که هر دو استراتژی در کنترل ریسک نامطلوب موفق عمل کرده‌اند و این عملکرد با افزایش سطح اطمینان و تعداد دفعات تغییر چیدمان سبد در طول دوره سرمایه‌گذاری بهبود می‌یابد. در مقایسه دو استراتژی، سنجه امگا نشان می‌دهد که در آستانه‌های پایین عملکرد استراتژی با نسبت ثابت بهتر است. همچنین

پراکندگی نتایج شبیه‌سازی شده برای ارزش نهایی سید نشان داد که رویکرد با نسبت ثابت در محافظت از کف عملکرد بهتری دارد. استراتژی‌های بیمه سبد، ریسک نامطلوب را نسبت به استراتژی خرید و نگهداری به طور چشم‌گیری بهبود می‌دهند و همچنین، استراتژی بیمه سبد با نسبت ثابت در قیاس با استراتژی بیمه سبد مبتنی بر ارزش در معرض ریسک عملکرد بهتری دارد. نساری (۱۴۰۰)، در تحقیقی به بررسی نقش نهاد بیمه‌کننده سرمایه‌گذاری خارجی در نیل به سرمایه‌گذاری پایدار با تأکید بر عملکرد میگا پرداخت. سرمایه‌گذاری پایدار بر لزوم حرکت سرمایه‌گذاری خارجی در چارچوب موازین زیست محیطی و اجتماعی تأکید می‌کند. در حالی که اسناد بین‌المللی، الزام حقوقی در خصوص انطباق سرمایه‌گذاری خارجی با رویکرد پایدار در بر ندارند، نهادهای بیمه‌کننده سرمایه‌گذاری خارجی و مشخصاً میگا ارائه و تداوم حمایت بیمه‌ای از پروژه را منوط به رعایت موازین زیست محیطی و اجتماعی اعلام نموده‌اند. سیاست‌نامه و دستورالعمل‌های تدوین شده توسط میگا، مقرر می‌دارند که در تصمیم به حمایت از پروژه، شرایط زیست محیطی و اجتماعی طرح مورد بررسی قرار می‌گیرند. این آژانس با طبقه‌بندی زیست محیطی و اجتماعی فعالیت‌ها بر اهمیت حفاظت از محیط زیست تأکید دارد. رویکرد میگا نسبت به ضرورت پایدار بودن سرمایه‌گذاری خارجی که از اصول، اسناد، دستورالعمل‌ها، ضمانت اجرا، قراردادهای بیمه انعقادی و عملکرد این نهاد قابل استنباط است، موجب تشویق انطباق طرح‌های سرمایه‌گذاری با رویکرد پایدار شده است.

نصر اصفهانی و محمدی (۱۳۹۹) به بررسی نقش بیمه در توسعه نهادهای مالی و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب را در دوره ۲۰۰۰-۲۰۱۲ مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش، جهت برآورد تجربی مدل تصریح شده از الگوی داده‌های تلفیقی به روش گشتاورهای تعمیم یافته استفاده شده است. بر اساس نتایج به دست آمده، متغیرهای نشان دهنده‌ی ساختار نظام مالی در برخی موارد اثر معنی‌دار و در برخی از گروه کشورهای اثر غیرمعنی‌دار بر رشد اقتصادی داشته‌اند. به علاوه، در کشورهای پیشرفته، شاخص توسعه مالی بر رشد اقتصادی اثر منفی داشته است؛ اما این اثر از لحاظ آماری معنی‌دار نیست. همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ضریب نفوذ بیمه تنها در گروه کشورهای پیشرفته بر رشد اقتصادی تأثیر مثبت و معنی‌دار داشته است؛ در صورتی که تأثیر همین متغیر بر رشد اقتصادی در گروه کشورهای آمریکایی منفی و معنی‌دار بوده است.

شاه آبادی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان: تأثیر ضریب نفوذ بیمه بر فضای کار آفرینی در کشورهای منتخب طی دوره ۲۰۰۸-۲۰۱۸ را بررسی کرده‌اند. برای این منظور، آنها کی مدل اقتصادسنجی تصریح کرده و ضرایب آن را با استفاده از داده‌های تلفیقی و به روش گشتاورهای تعمیم یافته برآورد کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تأثیر ضریب نفوذ بیمه بر فضای کار آفرینی کشورهای منتخب مثبت و معنادار است.

کریمی و نوری (۱۳۹۸) در تحقیقی به بررسی وجود رابطه میان استراتژیهای مختلف سرمایه‌گذاری و ضریب نفوذ بیمه‌های زندگی و غیر زندگی با استفاده از داده‌های مربوط به پرتفوی سرمایه‌گذاری بیمه زندگی و غیر زندگی در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در طی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۷ پرداخته‌اند. نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که اگر بازار بیمه‌های زندگی بر افزایش سریع ضریب نفوذ بیمه زندگی متمرکز باشند، آنگاه بهترین استراتژی سرمایه‌گذاری در کشورهای مورد مطالعه، سرمایه‌گذاری در ساختمان و املاک، سهام و اوراق بهادار با نرخ ثابت (به جز سهام) خواهد بود و سرمایه‌گذاری بیمه‌های غیر زندگی در اوراق بهادار با نرخ ثابت (به جز سهام) تنها نوعی از سرمایه‌گذاری است که میتواند به افزایش معنادار ضریب نفوذ بیمه‌های غیر زندگی کمک نماید.

۴- فرضیه تحقیق

صنعت بیمه کشور می‌تواند تأثیر مثبت و معناداری بر رشد سرمایه‌گذاری داشته باشد.

۵- روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ روش‌شناسی توصیفی، تحلیلی و همبستگی و به لحاظ ماهیت از نوع پژوهش‌های کاربردی است. به جهت بررسی تأثیر صنعت بیمه بر سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران به روش اسنادی و با مراجعه به ادبیات موضوع و پژوهش‌های انجام یافته در این زمینه مدل تجربی تصریح شده و با به کارگیری اطلاعات آماری جمع‌آوری شده برای متغیرهای پژوهش برای دوره زمانی ۱۳۵۹ الی ۱۴۰۱ از پایگاه‌های اطلاعاتی کشور (مرکز آمار، بانک مرکزی و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران) به قیمت ثابت سال ۱۳۹۲ مدل تصریح شده با استفاده از نرم افزار اقتصادسنجی نرم‌افزار Eviews نسخه ۱۰ برآورد و مورد آزمون قرار گرفته است. مدل این پژوهش جهت بررسی تجربی فرضیه تعریف شده، به صورت زیر تصریح شده است:

$$IP_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_i IP_{t-i} + \sum_{i=0}^n \beta_i INS_{t-i} + \sum_{j=1}^r \sum_{i=0}^{q_j} \theta_{ji} X_{jt-i} + \varepsilon_t$$

که در آن IP نشانگر سرمایه‌گذاری و INS بیانگر سهم شرکت‌های بیمه از سرمایه بازار مالی است. همچنین مجموعه‌ای از متغیرها در قالب (X_j) هم به عنوان سایر متغیرهای اثرگذار بر سرمایه‌گذاری در مدل تصریح شده، لحاظ شده‌اند؛ که این متغیرها به

ترتیب شامل نرخ بهره، نرخ ارز، تورم و تولید ناخالص داخلی و پس انداز است. جهت برآورد تجربی مدل تصریح شده از روش الگوی خودتوضیح با وقفه‌های توزیعی استفاده شده است.

۶- یافته‌های تحقیق

۶-۱- آمارهای توصیفی متغیرهای تحقیق

جدول ۱ - آمارهای توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	نماد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	چولگی
سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	IP	972092.1	372836.6	400460.2	1607603	0.25
سهم شرکت های بیمه از سرمایه بازار مالی (درصد)	INS	0.96	0.71	0.2	2.52	0.79
نرخ بهره (درصد)	X1	12.63	3.67	8	20	0.08
نرخ ارز (ریال)	X2	19169.43	41719.01	100	228872	3.70
تورم (درصد)	X3	19.69	9.23	6.9	49.4	0.99
تولید ناخالص داخلی (میلیارد ریال)	X4	4825824	1696765	2212458	7869763	0.17

۶-۲- آزمون مانایی متغیرها

شرط لازم برای استفاده از روش برآورد ARDL این است که متغیرهای لحاظ شده در مدل ترکیبی از فرآیندهای انباشته از مرتبه صفر و یا یک باشند، بنابراین، انجام آزمون ریشه واحد برای اطمینان از مرتبه انباشتگی متغیرها ضروری است. برای این منظور آزمون ریشه واحد روی متغیرها استفاده می‌گردد که در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول ۲- نتایج آزمون ریشه واحد دیکی فولر تعمیم یافته

متغیر	آماره ADF	وقفه بهینه	مقادیر بحرانی		
			۱۰%	۵%	۱%
IP	2.15-	1	3.20-	3.53-	4.22-
Δ IP	4.82-	1	3.19-	3.52-	4.20-
ins	2.15-	1	3.19-	3.52-	4.20-
Δ ins	2.45-	1	1.61-	1.95-	2.62-
X1	2.61-	1	3.19-	3.52-	4.20-
Δ X1	4.49-	1	3.19-	3.52-	4.20-
X2	1.99	1	3.19-	3.52-	4.20-
Δ X2	3.19-	1	1.61-	1.95-	2.62-
X3	4.55-	1	3.19-	3.52-	4.20-
X4	4.27-	1	3.19-	3.52-	4.20-

۶-۳- آزمون برونزایی متغیرها

در روش‌شناسی مدل‌های ARDL بیان می‌شود که استفاده از این روش زمانی منطقی است که متغیرهای لحاظ شده در مدل مانا از درجه یک و صفر بوده و هم‌زمانی بین آنها برقرار نباشد؛ زیرا که در صورت وجود هم‌زمانی، برآوردها اریب‌دار و ناسازگار می‌شود.

جدول ۳ - نتایج آزمون برونزایی برای متغیرهای مدل

متغیر	احتمال	نتیجه آزمون
INS	0.26	برونزا
X1	0.87	برونزا
X2	0.63	برونزا
X3	0.32	برونزا
X4	0.51	برونزا
X5	0.63	برونزا

برای این منظور، در این پژوهش قبل از برآورد مدل، برونزایی متغیرها نسبت به متغیر وابسته با استفاده از آزمون درون‌زایی و هاسمن مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج منعکس شده در جدول زیر گویای آن است که تمامی متغیرهای لحاظ شده در مدل نسبت به متغیر وابسته تعریف شده، برونزا هستند و از این منظر اشکال و ابهامی در برآورد مدل به روش ARDL وجود ندارد. بنابراین، در ادامه مقاله ارتباط متغیرها با استفاده از این روش برآورد و ارائه شده است.

۴-۶- برآورد مدل تصریح شده

تجزیه و تحلیل بر اساس روش ARDL مبتنی بر تفسیر روابط بلند مدت و کوتاه مدت در قالب مدل تصحیح خطا است. همان طور که ملاحظه می‌شود، ضریب تعیین به دست آمده معادل ۹۹ درصد است، به این معنی که ۹۹ درصد تغییرات متغیر وابسته (میزان سرمایه‌گذاری) توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. آماره F محاسبه شده حاکی از معنی‌دار بودن کل رگرسیون برآورد شده است. بررسی فروض کلاسیک نشان می‌دهد که برآورد مدل مذکور از مشکل خودهمبستگی، عدم توزیع نرمال برای جملات اخلاص، فرم تبعی غلط و ناهمسانی واریانس برخوردار نبوده است؛ و با توجه به این که احتمال کلیه آماره‌های محاسباتی از ۵ درصد بیشتر است، میتوان از برقراری فروض کلاسیک در مدل اطمینان حاصل کرد. همچنین نتایج برآورد مدل نشان می‌دهد که وقفه اول متغیر سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت و معنی‌داری بر میزان سرمایه‌گذاری دارد. این بدان معناست که سرمایه‌گذاری در هر دوره، تابعی مثبت از میزان سرمایه‌گذاری در دوره قبل است. همچنین سهم شرکت‌های بیمه از سرمایه بازار مالی بر میزان سرمایه‌گذاری تأثیری مثبت و معنی‌دار دارد. تأثیر نرخ بهره بر سرمایه‌گذاری منفی است، ولی از لحاظ آماری معنی‌دار نیست. نرخ ارز تأثیر مثبت و معنی‌داری بر میزان سرمایه‌گذاری داشته است؛ اما تأثیر وقفه‌های این متغیر بر سرمایه‌گذاری منفی است. این بدان معناست که روند صعودی نرخ ارز در دوره‌های قبل سبب کاهش میزان سرمایه‌گذاری می‌شوند. زیرا روند صعودی نرخ ارز تأثیر خود را در دوره‌های بعد بر روی سرمایه‌گذاری اعمال میکند. تأثیر سایر متغیرها بر میزان سرمایه‌گذاری منطبق بر انتظارات نظری است، ولی از لحاظ آماری معنی‌دار نیستند.

جدول ۴ - نتایج برآورد الگوی ARDL(1.2.1.2.5)

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	احتمال
IP(1-)	8.04	1.34	5.96	0.00
INS	2065746-	964717.2	2.14-	0.04
INS(1-)	4447069	1048936	4.23	0.00
INS(2-)	2726530-	1011569	2.69-	0.01
X1	127294.3	100750.8	1.26-	0.21
X1(1-)	260853.4	99385.78	2.62	0.01
X2	34.38	8.57	4.01	0.00
X2(1-)	62.76-	16.99	3.69-	0.00
X2(2-)	141.65-	62.52	2.26-	0.03
X3	6224.67	11324.80	0.54	0.58
X3(1-)	19805.82-	12021.29	1.64-	0.11
X3(2-)	16631.01-	11588.70	1.43-	0.16
X4	0.37	0.28	1.34	0.19
عرض از مبدا	1804015	1063845	1.69-	0.10
R ² = 0.99		D.W = 2.121		
F = 216.358		نرمالیتی = (۰,۵۵۷) ۱,۱۶۸۷		
ناهمسانی واریانس = (۰,۸۷۳) ۰,۰۲۶۲۴۲		همبستگی سریالی = (۰,۴۱۹) ۰,۷۰۱۶۲		
		شکل تبعی تابع = (۰,۷۹۴) ۰,۷۱۲۵۴		

۴-۵- برآورد مدل جهت اطمینان از وجود رابطه بلند مدت بین متغیرها

وجود رابطه بلندمدت بین متغیرها، مبنای استفاده از مدل تصحیح خطا را فراهم می‌کند. الگوی تصحیح خطا در واقع تغییرات کوتاه مدت متغیرها را به مقادیر بلند مدت آنها ارتباط می‌دهد.

جدول ۵ - نتایج آزمون کرانه‌ها برای مدل برآورده شده

آماره F	سطوح معنی‌داری	کرانه پایین	کرانه بالا
8.93	10%	2.08	3
	5%	2.39	3.38
	2.5%	2.7	3.73
	1%	3.06	4.15

وجود رابطه بلندمدت بین متغیرها، مبنای استفاده از مدل تصحیح خطا را فراهم میکند. الگوی تصحیح خطا در واقع تغییرات کوتاه مدت متغیرها را به مقادیر بلند مدت آنها ارتباط میدهد. لذا به منظور بررسی پویایی‌های کوتاه مدت مدل الگوی تصحیح خطا (ECM) برآورد شده است که نتایج آن در جدول زیر آمده است. نتایج نشان می‌دهد که ضریب ECM در مدل پژوهش از لحاظ آماری معنی‌دار است و بیانگر سرعت تعدیل بالا است. علامت آن نیز طبق انتظار منفی است. معنی‌دار بودن ضریب ECM نشان دهنده وجود رابطه بلندمدت معنی‌دار بین متغیرهای الگو است. مطابق با انتظار اگر از یک دوره به دوره بعدی حرکت شود؛ به میزان ۷۰ درصد از میزان انحراف در مدل پژوهش از مسیر بلندمدت آن توسط متغیرهای الگو در دوره بعد تصحیح می‌شود.

جدول ۶ - نتایج برآورد ECM

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	احتمال
D(INS)	-2065746	562301.8	-3.67	0.00
D(INS(-1))	2726530	619243.8	4.40	0.00
D(X1)	127294.3	64623.41	-1.96	0.06
D(X2)	34.38	5.48	6.26	0.00
D(X2(-1))	141.65	8.10	17.48	0.00
D(X3)	6224.67	7030.29	0.88	0.38
D(X3(-1))	16631.01	7851.54	2.11	0.04
D(X5)	-3.13	1.05	-2.94	0.00
ECM(-1)	-0.70	0.03	-20.26	0.00

در خصوص وضعیت شرکت‌های بیمه در بازار سرمایه، در بازارهای اول و دوم بورس و فرابورس، بیش از سی شرکت بیمه حضور دارند. ارزش بازار شرکت‌های صنعت در حدود ۳۹/۶ درصد از کل ارزش بازار سرمایه را تشکیل میدهد. سهام شناور این گروه به‌طور متوسط ۲۶ درصد است. جایگاه صنعت بیمه در بازار سهام در سال‌های اخیر چنین گزارش شده است که در یک سال اخیر، بازدهی گروه صنعت بیمه به طور متوسط ۱۸۶ درصد بوده است، در حالی که بورس و فرابورس در این مدت ۳۷ درصد بازدهی را ثبت کرده است.

جدول ۷ - ارزش بازار صنعت بیمه در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران به صورت تجمعی (میلیارد ریال)

نام صنعت	اسفند ماه ۱۳۹۸		اسفند ماه ۱۳۹۹		اسفند ماه ۱۴۰۰		تیر ماه ۱۴۰۱	
	ارزش بازار	درصد از کل	ارزش بازار	درصد از کل	ارزش بازار	درصد از کل	ارزش بازار	درصد از کل
بیمه و صندوق بازنشستگی	405.999	1.65%	1.634.769	2.37%	1.921.396	2.82%	2.104.088	2.93%
مجموع کل بازار	24.566.54	100%	68.996.947	100%	68.228.585	100%	71.766.23	100%

در جدول ۸ بازدهی سالانه شاخص کل به همراه شاخص صنعت ارائه شده است. اطلاعات مندرج در این جدول نشان می‌دهد که عملکرد شاخص صنعت بیمه در بازه ۱۳۹۲-۱۳۹۵ از شاخص کل ضعیف‌تر بوده ولی در سایر دوره‌ها عملکرد بهتری را ثبت کرده است. یکی از ابزارهای مهم جهت نشان دادن جایگاه بخش‌های مختلف در اقتصاد ملی، جداول داده ستانده است. با استفاده از این جداول، می‌توان تعاملات بخش‌های مختلف با هم را مشخص کرد. جدول داده ستانده ۱۳۹۵ بانک مرکزی نشان می‌دهد که بالای ۵۰ درصد ستانده‌های صنعت بیمه به عنوان نهاده در اختیار سه صنعت حمل و نقل، پیمانکاری صنعتی و شیمیایی قرار می‌گیرد؛ یعنی فعالیت‌های اقتصادی، به ویژه سرمایه‌گذاری در این صنایع از تحولات صورت گرفته در صنعت بیمه بیشترین تأثیر را می‌پذیرند. همچنین بیش از ۵۰ درصد از نهاده‌های مورد استفاده در این صنعت از سه صنعت مخابرات، فعالیت‌های مهندسی و سرمایه‌گذاری‌ها، بانک‌ها و سایر واسطه‌های مالی تأمین می‌شود؛ به عبارت دیگر، این صنایع بیشترین تأثیرگذاری را بر روی صنعت بیمه دارند.

جدول ۸ - بازدهی سالانه شاخص کل بازار و شاخص صنعت بیمه

1400	1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	1391	
2	341	326	72	26	-1	32	-19	110	48	بازدهی شاخص صنعت بیمه
-10	157	188	19	13-	24	18	-9	137	2	بازدهی شاخص کل بازار سرمایه

همان‌طور که در جدول ۹ ملاحظه می‌شود، صنعت بیمه بیشترین وابستگی را به صنعت مخابرات دارد. با عنایت به استفاده این صنعت از فناوری‌های مبتنی بر اینترنت، این میزان از تأثیرپذیری دور از انتظار نیست. از این منظر، بعد از مخابرات هم بخش‌های مهندسی و سرمایه‌گذاری‌ها، بانک‌ها و سایر واسطه‌های مالی در جایگاه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۹ - تأثیرگذارترین صنایع بر صنعت بیمه

نام صنعت	میزان نهاده داده شده به صنعت بیمه (میلیون ریال)
مخابرات	1.212.120
فعالیت‌های مهندسی	1.164.948
سرمایه‌گذاری‌ها، بانک‌ها و سایر واسطه‌های مالی	815.619

فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در صنعت بیمه ضمن این که از صنایع تأمین‌کننده نهاده این صنعت متأثر می‌شود؛ بلکه بر فعالیت‌های اقتصادی صنایع وابسته به بیمه نیز تأثیرگذار است. در جدول زیر تأثیرپذیرترین صنایع از صنعت بیمه گزارش شده است. بر اساس اطلاعات جدول ۱۰، صنعت حمل و نقل بیشترین تأثیرپذیری را از صنعت بیمه دارد؛ که با توجه به استفاده گسترده این صنعت از انواع مختلف پوشش‌های بیمه‌ای، این میزان تأثیرپذیری معقول به نظر می‌رسد. از این نظر، پیمانکاری صنعتی و صنایع شیمیایی در جایگاه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۱۰ - تأثیرپذیرترین صنایع از صنعت بیمه

نام صنعت	میزان ستانده گرفته شده از صنعت بیمه می‌گیرد (میلیون ریال)
حمل و نقل	29.294.348
پیمانکاری صنعتی	5.009.712
شیمیایی	871.240

۷- بحث و نتیجه‌گیری

آماره F محاسبه شده هم حاکی از معنی‌دار بودن کل رگرسیون برآورد شده است. همچنین بررسی فروض کلاسیک نشان می‌دهد که برآورد مدل مذکور گرفتار مشکلات خودهمبستگی، عدم توزیع نرمال جملات اخلاص، فرم تبعی نادرست و ناهمسانی واریانس نبوده است. افزایش سهم شرکت‌های بیمه از سرمایه بازار مالی منجر به ارتقای سرمایه‌گذاری می‌شود. همان‌طور که در ادبیات نظری هم اشاره شده، این نوع اثرگذاری از دو کانال مختلف صورت می‌گیرد.

از یک سو و به طور مستقیم، شرکت‌های بیمه به موجب ماهیت فعالیتشان با به کارگیری منابع مالی انباشته شده نزد خود در فواصل زمانی دریافت حق بیمه و پرداخت خسارت‌ها، به خصوص در بیمه‌های بلند مدت می‌توانند موجب تحرک، پویایی، رشد و توسعه بازارهای مالی شوند و منابع مالی شمار زیادی از فعالیت‌های اقتصادی و طرح‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی را فراهم آورند. در واقع، شرکت‌های بیمه بر اساس ماهیت بیمه‌گری، پرداخت خسارت‌های احتمالی را در آینده تعهد می‌کنند. از آنجا که خسارت‌ها با احتمال همراه بوده و مربوط به زمان آینده است، وقفه زمانی قابل ملاحظه‌ای بین دریافت حق بیمه و پرداخت خسارت در صورت وقوع وجود دارد. این وقفه زمانی است که در حقیقت امکان مشارکت فعال شرکت‌های بیمه در بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری وجوه انباشته شده تحت عنوان بیمه و ذخایر فنی را فراهم می‌آورد. لذا وجوهی که از این بیمه‌ها به دست می‌آید قابلیت سرمایه‌گذاری بیشتر و بلندمدت‌تری را ایجاد می‌کند؛ و بدین طریق سبب افزایش سرمایه‌گذاری می‌شود و به پتانسیل سرمایه‌گذاری کمک می‌کند. از طرف دیگر، صنعت بیمه می‌تواند از طریق بهبود فضای کسب و کار در اقتصاد کشورها نیز به توسعه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری کمک کند. این کارکرد صنعت بیمه از طریق بهبود دو شاخص اخذ و تأمین اعتبار و حمایت از سرمایه‌گذاران امکانپذیر خواهد بود. این صنعت می‌تواند از طریق فعالیت‌های بیمه‌گری در بازارهای پول و سرمایه در قالب بیمه‌های اعتباری (بیمه اعتبار تجاری، بیمه اعتبار اوراق مشارکت، بیمه اعتبار وام نقدی، بیمه اعتبار عمر مانده بدهکار، بیمه اعتبار بیماری و حوادث، بیمه اعتبار اسناد حساب دریافتی، بیمه اعتبار بیکاری اجباری و بیمه اعتبار اموال) به بهبود و ارتقای شاخص اخذ و تأمین اعتبار و از طریق این شاخص به بهبود فضای کسب و کار و تسهیل فعالیت‌های سرمایه‌گذاری کمک کند. همچنین صنعت بیمه می‌تواند از طریق بهبود شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران نیز فضای کسب و کار را ارتقاء بخشد و به این اعتبار فعالیت‌های سرمایه‌گذاری را تسهیل و تسریع کند. این کارکرد صنعت بیمه از طریق بیمه سهام و بیمه سپرده‌های بانکی ممکن خواهد شد.

۸- پیشنهادهای کاربردی

- ۱- با افزایش کیفیت خدمات ارائه شده، ضمن افزایش رضایت مشتریان، بستر مناسبی جهت جذب مشتریان جدید فراهم گردد.
- ۲- با برگزاری دوره های آموزشی متناسب با نیاز و تخصص کارکنان، شرایط افزایش بازدهی و کاهش هزینهها فراهم گردد.
- ۳- با مشارکت کارکنان در فرآیند تصمیم گیری، امکان افزایش رضایت شغلی فراهم گردد.

منابع

۱. حمزه، اسماء، حضارمقدم، نسرين. قنبرزاده، میترا. (۱۴۰۱). پیامدهای ناشی از تحریم بر صنعت بیمه. فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی. سال دهم. شماره ۳۸.
۲. علی پور، پیمان. فروش باستانی، علی. منصورفر، غلامرضا. (۱۴۰۰). بررسی عملکرد استراتژی های بیمه سید سرمایه تحت مدل تصادفی مارکف رژیم متغیر در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات مالی. دوره ۲۳. شماره ۲. صص ۲۹۳-۲۶۹.
۳. کریمی، مجتبی. نوری، رویا. (۱۳۹۸). تاثیر استراتژیهای سرمایه گذاری شرکتهای بیمه بر ضریب نفوذ بیمه زندگی و غیر زندگی در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه.
۴. نساری، الناز (۱۴۰۰). نقش نهاد بیمه کننده سرمایه گذاری خارجی در نیل به سرمایه گذاری پایدار با تاکید بر عملکرد میگا. پژوهش حقوق عمومی. دوره ۲۲. شماره ۷۰. صص ۶۹-۴۴.
۵. نصرافهانی، محمد. محمدی، تیمور. (۱۴۰۰). بیمه و ساختار نظام مالی: رویکرد گشتاورهای تعمیم یافته. نشریه علمی پژوهشی مدیریت فردا. سال هجدهم.
۶. نوری فر، زینب. سیدرضایی، آرزو. (۱۳۹۹). نقش حسابرسی داخلی بر رابطه بین عملکرد و بحران مالی در بانکها، موسسات اعتباری، بیمه و شرکتهای سرمایه گذاری بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری. سال چهارم. شماره ۳۹. جلد نهم. صص ۱۰۴-۸۷.
7. College of Business, Georgia State University, Atlanta. Prakash Pradhan, R., Bahmani, S., and Uday Kiran, M. (2021). The dynamics of insurance sector development, banking sector development and economic growth: Evidence from G-20 countries. *Global Economics and Management Review*. 19 (1-2), pp.16-25.
8. Ilhan, I. P., Grace, M. and F Skipper, H. D. (2022). The effect of banking and insurance on the growth of capital and output, Center for Risk Management and Insurance Working Paper, 02-1, Robinson
9. Li, H., Luo, T., Li, L., & Liu, T. (2018). Measuring Systemic Risk in the Chinese Financial System Based on Asymmetric Exponential Power Distribution. In *Recent Developments in Data Science and Business Analytics* (pp. 225-232). Springer, Cham.
10. Spetalnick, M., Ulmer, A., & Zengerle, P. (2018). U.S. considering broad oil sanctions on Venezuela - source. <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-usa-sanctions-exclusive/exclusive-u-s-considering-broad-oil-sanctions-on-venezuela-source-idUSKCN1GD3L>.